

Відгук опонента

**доктора економічних наук, професора, професора кафедри банківської
справи Одеського національного економічного університету**

Коваленко Вікторії Володимирівни на дисертаційну роботу

Колотила Леоніда Леонідовича

**на тему: «Формування стратегії забезпечення фінансової безпеки
банківських установ в Україні»,**

поданої на здобуття ступеня доктора філософії

за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Актуальність обраної теми дисертаційного дослідження

Забезпечення належного рівня фінансової безпеки банківських установ є основою підтримання стабільного розвитку банківської системи будь-якої країни. Створення умов для забезпечення фінансової стійкості комерційних банків та їхньої спроможності ефективно здійснювати свою діяльність є необхідною передумовою економічного розвитку держави.

У сучасних умовах забезпечити належний рівень фінансової безпеки банківських установ неможливо лише шляхом використання класичних методів та інструментів, оскільки комерційні банки функціонують в умовах нестабільності, цифровізації, інтеграції та глобалізації, які, своєю чергою, формують нові ризики й загрози для їхнього стабільного функціонування. Відповідно банківські установи поступово трансформують свої підходи до побудови систем ризик-менеджменту з метою підвищення ефективності роботи щодо попередження, виявлення, аналізу та мінімізації фінансових ризиків, які можуть виникати та призводити до негативних наслідків для їхньої діяльності.

У цілому окреслені виклики зумовлюють необхідність побудови дієвої системи фінансової безпеки банківських установ, здатної своєчасно адаптуватися до змін зовнішнього середовища та ефективно протидіяти сучасним ризикам і загрозам. Це, своєю чергою, актуалізує доцільність проведення подальших

наукових досліджень, спрямованих на розвиток концептуальних підходів до забезпечення належного рівня фінансової безпеки банківських установ з урахуванням можливостей цифрової економіки, а також необхідності їх функціонування в умовах політичної, економічної, соціальної та інформаційної невизначеності. Окреслені обставини актуалізують тему дисертаційної роботи Колотила Леоніда Леонідовича.

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота виконана в межах планів науково-дослідних робіт Національного університету «Чернігівська політехніка» за такими темами: «Розвиток ринку кредитних послуг в умовах становлення цифрової економіки» (номер державної реєстрації 0121U113250); «Стратегічні детермінанти розвитку ринку фінансових послуг в умовах цифровізації національної економіки» (номер державної реєстрації 0123U104317); «Розвиток фінансової системи в умовах турбулентності та становлення цифрової економіки» (номер державної реєстрації 0125U000298).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Ознайомлення зі змістом дисертації дає змогу зробити висновок, що сформовані автором наукові положення, висновки та рекомендації є достатньо обґрунтованими та достовірними. Результати дисертаційної роботи базуються на проведених автором дослідженнях теоретичного та емпіричного характеру. Мета дисертації, яка полягає в узагальненні та поглибленні теоретичних положень функціонування системи фінансової безпеки банківських установ та розробці науково-прикладних засад її розвитку в умовах цифрової трансформації, відповідає темі дослідження, а сформульовані об'єкт та предмет дослідження відповідають науково-методичним вимогам.

Дисертаційна робота є логічним, структурованим та завершеним науковим дослідженням, якість якого підтверджує системність дослідження, що дозволило

вирішити поставлене науково-прикладне завдання щодо розвитку системи фінансової безпеки банківських установ. У теоретичну основу покладено наукові праці українських та закордонних учених. У дисертації використано нормативно-правові та законодавчі акти України, статистичні дані Державної служби статистики України, Національного банку України, а також дані, отримані автором у процесі досліджень.

Методологічним базисом дисертаційної роботи є загальнонаукові прийоми та спеціальні методи пізнання, що ґрунтуються на економічних та споріднених із ними науками, а також методи міждисциплінарних досліджень, зокрема: методи контент-аналізу, наукової систематизації та порівняльного аналізу – для дослідження наукових підходів до трактування сутності фінансової безпеки банківських установ; системний підхід – для обґрунтування структури, функцій та особливостей функціонування системи фінансової безпеки; методи абстрагування, узагальнення та логічного аналізу – для формування авторських дефініцій і концептуальних положень; статистичні методи аналізу, метод порівняння та індексний метод – для дослідження сучасного стану розвитку банківської системи України; методи економетричного моделювання – для оцінювання впливу макроекономічних чинників на результати діяльності банківських установ; методи аналізу та синтезу – при дослідженні бар'єрів, загроз і ризиків та розробленні моделі трансформації системи фінансової безпеки; методи класифікації та групування – для систематизації цифрових загроз і стратегій розвитку; сценарний метод – для обґрунтування вибору стратегій забезпечення фінансової безпеки; графоаналітичний та табличний методи – для узагальнення, візуалізації та представлення результатів дослідження.

Обґрунтованість наукових пропозицій автора, висновків та представлених рекомендацій підтверджується їх апробацією на міжнародних науково-практичних конференціях, науковими публікаціями.

Структура і зміст дисертаційної роботи.

Відповідність дисертаційної роботи встановленим вимогам

Дисертаційна робота є цілісною, завершеною науковою працею, що містить повний комплекс встановлених вимогами структурних елементів: вступ, три розділи, висновки, а також анотацію, список використаних джерел, додатки. Загальний обсяг роботи становить 238 сторінки. У дисертації розглянуто теоретичні засади, методичні положення та практичні рекомендації щодо функціонування системи фінансової безпеки банківських установ в Україні.

Висновки, які зроблені за результатами дослідження, є змістовними та розкривають результати виконання поставлених завдань дослідження. Дисертаційна робота є логічною, послідовною та завершеною працею, що виконана автором самостійно. Пропозиції здобувача пройшли апробацію та доведені до практичного використання.

Наукова новизна одержаних результатів

Серед найсуттєвіших наукових здобутків, які характеризують наукову новизну дослідження й особистий внесок Колотила Леоніда Леонідовича, слід зазначити такі:

удосконалено:

- концептуальні підходи до визначення сутності та структури системи фінансової безпеки банківської установи, які, на відміну від існуючих, враховують особливості її функціонування в умовах нестабільності зовнішнього середовища, трансформацію цифрового фінансового простору, посилення ролі інформаційних ресурсів діяльності та виникнення нових цифрових ризиків у забезпеченні стійкості функціонування банківських установ (с. 54-55);

- класифікацію цифрових загроз системи фінансової безпеки банківських установ, яку, на відміну від існуючих, розширено наступними ознаками: джерелами виникнення, напрямком виникнення, масштабом впливу, об'єктом впливу, рівнем автоматизації, за тривалістю, за причиною виникнення, рівнем впливу (с. 140);

– науково-прикладні положення функціонування механізму цифрової трансформації системи фінансової безпеки банківської установи, які, у порівнянні з вже існуючими, визначені через пізнання особливостей зміни організаційної, інформаційної, технологічної та адаптивної складової такого механізму в результаті формування та розвитку цифрового фінансового простору комерційного банку (с. 146);

– модель трансформації системи фінансової безпеки банківської установи, положення функціонування якої, у порівнянні з існуючими, було розширено шляхом врахування специфічних рис цифрового розвитку комерційних банків, наявності нових видів ризиків, які пов'язані із активним використанням цими установами цифрових технологій, зміною ролі інформаційних інновацій у забезпеченні їхньої конкурентоспроможності на ринку фінансових послуг (с. 180);

набули подальшого розвитку:

– понятійно-категоріальний апарат фінансової науки у частині уточнення змісту категорії «стратегія забезпечення фінансової безпеки банківської установи», що здійснено на основі результатів аналізу таких дефініцій: «стратегія», «безпека», «фінансова безпека», пізнання сформованих наукових положень до розгляду сутності такого виду безпеки. Запропоновано стратегію забезпечення фінансової безпеки банківської установи розглядати як план розвитку комерційного банку в умовах турбулентного екзогенноендогенного простору, котрому притаманне виникнення нових загроз його функціонуванню, і в якому конкретизовано основні довгострокові цілі трансформації системи такої безпеки, методи, інструменти, ресурси їх досягнення, особливості побудови механізмів управління з метою формування стабільного функціонування комерційного банку, підвищення його здатності адаптуватися до нових викликів цифрової економіки, змін економічного простору, шляхом своєчасного виявлення, попередження, мінімізації та нейтралізації сукупності фінансових ризиків (с. 71);

– теоретичні підходи до визначення сутності цифрової стратегії забезпечення фінансової безпеки банківської установи, які, на відміну від

існуючих, сформульовані через дослідження особливостей розробки та впровадження цілісної цифрової стратегії її розвитку, гармонійної її імплементації в структуру фінансової стратегії банку (с. 86-88);

– науково-методичні аспекти дослідження взаємообумовленого впливу між системою фінансової безпеки банківської установи та процесом її цифрової трансформації, що реалізовано через виокремлення двох підходів до розуміння такого впливу: цифровий – обґрунтування трансформації системи фінансової безпеки в умовах цифрової економіки та залучення, адаптації сучасних інформаційних інновацій банківськими установами у власну діяльність; детермінуючий – опис впливу ефективності функціонування зазначеної системи на процес цифрової трансформації, його швидкість та результативність (с. 83).

Практичне значення результатів дослідження

Наукове значення результатів дисертаційної роботи полягає в розв’язанні важливого науково-прикладного завдання – узагальнення та поглиблення теоретичних положень функціонування системи фінансової безпеки банківських установ та розробка науково-прикладних засад її розвитку в умовах цифрової трансформації.

Результати дисертаційної роботи використовуються у діяльності: АТ «Акцент-Банк»: враховано науково-практичні підходи до формування стратегії фінансової безпеки банківських установ, рекомендації щодо оцінювання впливу внутрішніх і зовнішніх ризиків на діяльність банку, а також пропозиції щодо підвищення рівня фінансової стійкості та адаптивності банківської установи до змін ринкового середовища (М5А5-RF58-ВАР5-0137 від 02.05.2025); АТ «Райффайзен Банк Перше міське відділення» (м. Чернігів): використано методичні підходи до розроблення стратегії забезпечення фінансової безпеки банку, підходи до аналізу сучасних ризиків функціонування банківської системи, а також рекомендації щодо підвищення стійкості банківських установ до впливу макроекономічних, фінансових та цифрових чинників (№ 4 від 01.05.2026); Національного університету «Чернігівська політехніка»: використано у

навчальному процесі кафедри фінансів, банківської справи та страхування при розробці методичних матеріалів, а також під час проведення лекційних та практичних занять з таких освітніх компонентів: «Фінансовий менеджмент у банку», «Управління банківськими ризиками», «Страхування фінансових ризиків». (№ 202/08-843/ВС від 12.05.2026).

Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях

Основні результати дисертаційної роботи опубліковано у 13 наукових працях, з них: 1 стаття в іноземному науковому виданні (Web of Science); 5 статей у наукових фахових виданнях України, що входять до міжнародних наукометричних баз даних; 7 праць апробаційного характеру.

Наукові публікації відповідають вимогам п. 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами від 19 травня 2023 р. № 502), щодо кількості публікацій, відповідності опублікованих результатів тим, що містяться у дисертації, апробації її основних положень.

Дотримання норм академічної доброчесності

За результатами аналізу представлених матеріалів не встановлено фактів порушення академічної доброчесності.

Дисертант дотримувався норм та принципів академічної доброчесності, норм законодавства про авторське право, порушень яких, як і академічного плагіату, не виявлено. У дисертації наявні посилання на відповідні джерела, зазначені у списку використаних джерел, визначено особистий внесок автора в опублікованих у співавторстві працях.

Висновки та пропозиції, що викликають певні сумніви,

***зауваження на окремі суперечності та можуть слугувати підґрунтям
дискусії під час захисту дисертації***

1. У підрозділі 1.2 варто було б ширше висвітлити особливості взаємодії системи фінансової безпеки банків із системою управління операційними ризиками, оскільки саме цей напрям сьогодні набуває все більшої актуальності.

2. У підрозділі 1.3 доцільно було б детальніше охарактеризувати особливості адаптації стратегії забезпечення фінансової безпеки залежно від бізнес-моделі банку.

3. Доцільно було б ширше розглянути вплив монетарної політики НБУ на стратегічний розвиток системи фінансової безпеки банків, зокрема в контексті забезпечення їх фінансової стійкості, адаптації до змін економічного середовища та підвищення ефективності управління ризиками.

4. У підрозділі 1.3 доцільно було б ширше висвітлити міжнародний досвід формування стратегій забезпечення фінансової безпеки банків, приділивши більше уваги практикам провідних країн, а також можливостям їх адаптації до сучасних умов функціонування банківської системи України.

5. У підрозділі 2.2 більш детального висвітлення потребують питання оцінювання ефективності існуючих інструментів державного регулювання фінансової безпеки банків.

6. Варто було б приділити більше уваги питанням управління організаційними змінами під час цифрової трансформації, зокрема розкрити особливості адаптації організаційної структури, розвитку кадрового потенціалу, управління опором змінам та впровадження сучасних підходів до забезпечення ефективної реалізації цифрових перетворень.

Однак, вказані вище зауваження та дискусійні положення не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи Колотила Леоніда Леонідовича.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Колотила Леоніда Леонідовича на тему «Формування стратегії забезпечення фінансової безпеки банківських установ в Україні» є завершеним, самостійним дослідженням, виконаним на актуальну тему, містить положення наукової новизни та має теоретичне і практичне значення. Дисертаційна робота відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» (зі змінами) та «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами й доповненнями від 19 травня 2023 р. № 502) та вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами від 19 травня 2023 р. № 502). Зазначене дозволяє зробити висновок, що Колотило Леонід Леонідович, автор дисертації на тему: «Формування стратегії забезпечення фінансової безпеки банківських установ в Україні», заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування.

Опонент:

**доктор економічних наук, професор,
професор кафедри банківської справи
Одеського національного
економічного університету**

Вікторія КОВАЛЕНКО